

ARXIU MUNICIPAL DE L'HOSPITALET - ARXIU HISTÒRIC
c. Xipreret, 75 - 08901 L'HOSPITALET

Persona entrevistada: **PERE MINOVES RUFES**

Projecte: **Oficis: ESPARDENYERS**

Entrevistadora: Mireia Mascarell Llosa

Data: Febrer – Març 2005

Duració de la cinta: 23 minuts

Signatura: Ot10

CARA A:

Avui estem amb en Pere Minoves. Com es diu de segon cognom, vostè?

Mm... Rufes.

Rufes?

Sí. Erra, u, efa, e, essa.

Aquest cognom sí que és ben de per Lleida...

Sí.

...que ara vostè em deia.

Sí, ha estat així, és de part de la mare.

Ahà.

Sí.

Escolti, ara paro un momentet.

(Tall a la gravació)

..d'on vaig néixer?

Sí, jo... m'agradaria que m'expliqués una mica d'o... on va néixer vostè i una mica d'on ve tota la família Minoves, quina és la procedència de la família.

(Tall a la gravació)

Endavant, senyor Minoves, doncs.

Miri, el meu pare es deia Pere Minoves Bach. Era fill de Coll de Nargó de la província de Lleida. La meua mare era filla de Tàrrega, bé, de Talladell, que és un poblet de... tocat(?), però ara ja... ja representa la... quasi tot.

El mateix.

Sí. I... i es van casar aquí a Barcelona i se'n van anar a viure al carrer Ferlandina... Ah, no, al carrer...

Concòrdia.

...al carrer de la Concòrdia. Al carrer de la Concòrdia de la Barceloneta. Allí tenien una botiga de... de venda d'espardenyes que el meu pare i la meva mare doncs feien... moltes d'elles les feien manuals. El meu pare feia les soles, la mare feia el cloure de cosir-les i encintar-les, i així doncs van estar uns anys, fins que tot d'un plegat van agafar la idea d'anar-se'n al poble on va néixer el meu pare i... - a Coll de Nargó – i mira, van anar allà perquè... la... van ubicar un... la casa la van engrandir una mica i llavors es van establir allà. Allà hi van estar un any o dos fins que se'n van cansar perquè no hi havia...

...els serveis que hi ha aquí a Barcelona.

...els serveis... els serveis... sí, els serveis de Barcelona. I sobretot en metges i farmàcies, que no n'hi havia i això va ser un...

...una cosa...

...una cosa que la van trobar molt en falta.

He.

I llavors se'n van anar a Tàrraga, que era d'allà d'on procedia la meva mare. Allí també van tenir igual una botiga d'espardenyes i de s... i feien les soles igualment com... a tots els llocs. Era l'únic que sabien fer, doncs era el que feien.

Escolti senyor Minoves: I el seu pare, qui n'hi va ensenyar, de fer espardenyes?

N'hi va ensenyar un amic seu que es deia Manuel Sahún Lecina, que... que eren d'ascendència aragonesa... però una gent molt entranyable, molt cordial, i es van fer molt amics que fins i tot eren com germans.

Aquest senyor s'hi dedicava, a fer espardenyes?

Sí. I llavors quan ja va saber-ne és quan el pare ja llavors es va establir per lo seu.

Mm.

(Tall a la gravació)

Això de la loteria és...

Sí.

...és d'allò, de dir-ho? O no?

Sí, home, és maco, és una anècdota molt maca.

Sí?

Perquè llavors els pares estaven a Tàrraga i llavors decideixen tornar a Barcelona.

Sí, i es... s'estableixen al carrer Ferlandina.

Molt bé.

És una... que és una travessia del carrer Joaquim Costa.

A quin barri és, això?

A... mira, entre el carrer del Carme...

Sí, al... al centre.

...el carrer del Carme i la... i la... i el passeig de Sant Antoni.

Ah, perfecte.

A la Universitat, a la vora de la Universitat.

Perfecte. Perfecte.

El Joaquim Costa...

Sí.

...no saps quin és?

No, ara no.

És... és... mira.

(Soroll de papers. Un plànol?)

Aquí mateix.

Mira, això... aquí és la plaça Universitat.

Sí.

Aquí també hi ha una altra plaça...

Sí.

...però venint d'aquí és Joaquim Costa.

Molt bé.

Baixes... no sé els carrers que hi ha però el carrer Ferlandina...

És un d'aquests.

...també hi és, eh?

Molt bé.

O sigui, potser també n'hi ha d'altres aquí, oi? Això.

Sí, sí, sí, sí.

I llavors aquí al final és el carrer del Carme.

Ah, d'acord.

O sigui que va d'aquí... Ronda Universitat...

Sí.

...i carrer del Carme.

Carrer del Carme.

Sí.

Perfecte.

Però això vols dir que cal dir-ho?

Sí, home, és maco aquestes coses tenir-les localitzades.
Ah.

Llavors allà hi tornen a posar un altre negoci d'espardenyes?
Sí. N'hi posen un altre d'espardenyes...

D'espardenyes sol? Barberia, no, eh?
No, no!

No encara.
De barberia jo...

Res
...no en sé res.

Res.
Res...

D'acord.
...del que d'allò.

Molt bé.
I... i llavors li toca la loteria a la meva mare i llavors mira, es van engrescar, van comprar un terreny aquí a Hospitalet i llavors s'hi van fer la casa.

Perquè ells coneixien algú d'aquí d'Hospitalet?
...

No, no ho sap...
No ho sé perquè...

...com és que van fer cap...
...perquè van venir aquí, si hi va haver algú que els ho va indicar o què, això sí que no ho sé.

Mm.
(?)

Perfecte.

(Tall a la gravació)

Endavant, doncs.
Com que el meu pare ja havia après l'ofici de barber, en venir aquí a Hospitalet, a la casa nova que s'havien fet, doncs ja hi va posar que hi haguessin les dues botigues juntes, la... l'espardenyeria i a l'altra, la barberia. I així podia fer les dues coses, ajudat per... per un dependent i ajudat per la meva mare i els fills.

Mm.

(Tall a la gravació)

Sí.

Endavant.

Això sí? El meu pare també tenia l'ofici de... o professió de barber...

Mm.

...i en venir aquí a Hospitalet a aquesta casa que es van fer, doncs hi van fer dues botigues al davant que l'una era la barberia i l'altra l'espardenyeria. A la barberia hi havia un dependent i a la... a l'espardenyeria ell hi estava, a estones, feia les soles i, si hi havia feina a la barberia que precisés la seva ajuda doncs ell hi anava. Per l'espardenyeria estava ajudat per la seva senyora i pels seus fills.

Ahà.

El pare era el que dirigia tot aquest procés, tant de les espardenyes com de la barberia. I la mare doncs a la... a estones lliures que tenia també l'ajudava i els fills igualment. Quan ja érem al vespre, que ja havíem sopat i això, doncs a vegades els ajudàvem també a encintar les espardenyes, a cloure, quan érem una mica més grandets ja a cloure... Primer vam començar encintant i després cloent... cosint la sola amb la lona. A l'hivern, com que feia fred ho fèiem a la cuina, allà tancats, i recordo amb molta enyorança els contes i anècdotes que el pare ens explicava de quan era petit, eh?, que vivien a... de quan era petit que... que allà al poble, doncs és clar, hi havia... tenia moltes coses per explicar i... i que a nosaltres ens encantava, que ens ha quedat gravat, sempre... molt. Les coses que el pare ens va explicar és que tenia una... una gràcia... una gràcia, explicant-les!

Mm.

I... i per això se m'han quedat gravades aquí.

Molt bé.

Espera't. Una vegada ens va explicar, i més, perquè com que era en temps que aquí era la guerra i patíem una mica de... de gana, doncs que es... estant allà a Coll de Nargó el seu pare li va encomanar que pelés patates perquè quan ell vingués de treballar ja... perquè la mare servia aquí a Barcelona...

Ahà.

...l'àvia... l'àvia... hi havia temporades que... que s'estava aquí, i el seu pare doncs li va dir: "Mira, quan jo vingui que ja tingui les patates ja pelades i d'això". I resulta que ell explicava, el meu pare, que per la... la d'això de... les ganes d'anar a jugar amb els amics al carrer i tot això...

Ha.

...les va pelar, es veu, una mica massa de pressa i gruixudes de pell, i el seu pare quan ho va veure, diu que li va dir: "Vinga, a menjar-te-les. Ja que has tallat les pells d'aquesta manera, t'has de menjar les pells". Les... va netejar, i les hi va fer fregir i es va haver de menjar les pells. I això ens ho explicava a nosaltres que era un temps de guerra que... que aquí estàvem molt... de menj... que no teníem menjar...

Sí.

...vam passar una temp... un temps, aquí a la guerra, que el menjar anava escàs i estàvem d'allò. I jo, alguna vegada, li havia... recordat al meu pare que 'ojalà ara poguéssim tenir aquelles pells!'

Aquelles pells tallades groixudes...

Ojalà! I ell deia: "Sí, és veritat, és veritat".

Haha. És boníssima.

(Tall a la gravació)

Escolti, senyor Minoves, i tornant una mica al tema de les espardenyes, m'agradaria molt que m'expliqués, vostè que ha vist tant... tants anys fer les espardenyes...

Mm.

...que m'expliqués una mica el procés.

D'acord.

Com es feia una espardenya.

La sola es feia d'uns cordills en forma de trena, eh?, amb un material que a vegades podia ser de pita, de jute, eh?,... de cànem...

...de cànem.

...i... segons o què, però el procés era igual: era fer una trena i aquesta trena s'enrotllava com si fos una ensaïmada, oi? I... les mides, se'n podien fer de diferents, de vegades era un número, per un... una classe de número, d'una altra, d'una altra, que... eixamplaven una mica més i l'ensaïmada era una mica més gran o més petita, i així hi havia soles de diferent número:...

Ahà.

Les que eren essencials, això... l'obrador ja ho sabia, oi?, i ja ho feia així.

I llavors com se li donava la forma, a la sola?

La forma l'anava donant amb el... mentre la cosia li anava donant la forma: en uns llocs estrenyia més, quan s'havia d'escanyar i... i dels altres doncs el (?)... afliuixava una mica més o hi posava alguna tireta adhes(?)... diguéssim a... a dintre...

Sí.

...perquè fos una mica més ample.

Ahà. Això ho feien a sobre del banc?

A sobre del banc, sí.

Perquè s'havia de fer molta força.

Això, sí.

Aquesta feina, si s'havia de tenir força vol dir que sempre la feien els homes?

Sí. La sola sempre s'ha dit... s'ha vist que eren els... que feien les soles. Ara, l... tant les senyores, o les dones, o els nens, no, o les... feien el cloure i l'encintar.

Ah, perfecte. Escolti, i l'agulla aquesta per cosir les soles devia ser una agulla bastant gran...

Una agulla que tenia potser uns... vint i vint-i-cinc centímetres, amb un... com un mànec, com una espècie de mànec...

Sí.

...rodó, oi?, perquè havies d'estrènyer.

Per poder fer força?

Per poder fer força.

Perfecte.

(Tall a la gravació)

Un cop feta la sola es talla la lona, eh?, segons el model que es vol fer, i llavors es cus a la sola, i d'això en diuen cloure, que es fa amb una agulla més petita que... sense el mànec...

Sí.

...que aquella llavors s'ha de posar com un plomell aquí a la mà... aquí...

...per protegir...

...per protegir la mà i llavors amb allò, anant fent així amb un cavallet... que es posa entre les cames un cavallet, la sola amb la lona posada aquí, cenyida, que quedi ben ferma, i llavors amb l'agulla vas passant el fil i la vas cosint, eh?, fent això...

I això sí que ho podien fer les dones i els nens.

I això ho podien fer les dones i... i els nens ja que home, que ja fossin una mica grandets. Per exemple, jo potser vaig començar a fer això que ja tenia... vuit o nou anys.

Mm. I quin fil es fa servir, per cosir?

Fil... fil de cànem.

Fil de cànem.

Sí, fil de cànem.

(Tall a la gravació)

Senyor Minoves, i el material, se'n recorda si el compraven aquí a Hospitalet o a fora?

No, el material el compraven a Barcelona. Jo recordo que el pare se n'anava amb un farcell i venia carregat amb... amb el material que necessitaves. S'ho apuntava i quan anava... anava a Barcelona i el comprava.

Mm.

I llavors el portava aquí a Hospitalet i el feia servir. Quan n'hi tornava a faltar tornava a anar-hi.

Ahà. Les vetes també les compraven a Barcelona?

Tot, tot, tot, tot.

Tot, eh?

Tot.

Perfecte.

(Tall a la gravació)

Endavant.

Ara, un cop ja hem acabat de cosir la lona amb la sola, llavors ve l'encintar, encintar ja l'espardenya que... es pot fer amb cinta blanca o amb cinta negra i... i es poden fer un o dos, o tres models diferents, segons el... pel que es vol. Perquè generalment els paletes n'agafaven d'aquestes amb cinta blanca perquè... el ciment o la calç més aviat eren una cosa... clara, de... blanca i d'això. En canvi els pagesos la... l'agafaven més amb cinta negra.

Ahà.

Sí.

I després hi havia cinta de colors, també, no?

També hi havia cinta de colors, perquè llavors ja es feien per a senyores. Per exemple, hi havia cinta vermella i cinta blava. I llavors es feien per a les senyores amb cinta negra i ver... ai, amb cinta vermella...

Sí.

...o cinta blava, i jo sé que algunes vegades les havia vist ballant sardanes aquí a Hospitalet, eh?, que portaven d'aquestes amb... vermelles, amb d'allò vermell.

Ahà.

Després ja amb vermell ja no es va usar tant, ja... ja s'havia... ja es va posar... ja va venir això de les vambes i ja portaven vambes blanques d'aquestes i això.

Mm. Perfecte.

(Tall a la gravació)

I a banda d'aquestes espardenyes manuals que vostès feien a casa, n'hi havia d'altres tipus, d'espardenyes?

Sí, també n'hi havia d'altres, ja ho crec! Miri, n'hi havia unes que en deien de cambrer, eh?, que en deien de cambrer perquè els que les usaven més eren els cambres...

Ahà.

...perquè resulta que és clar, com que són una gent que estan tot el dia drets, es cansen de... de cames i això, i els feien mal els peus i amb sabates no podia ser. Llavors doncs van (?) aquestes espardenyer perquè eren així d'un tipus saló, sense... sense cordons ni sense res, oi?, i eren negres, la lona era negra...

Sí.

...i semblaven com unes (?), així mirat de lluny, oi?

Sí.

Feia efecte, oi? I és clar, tenia l'avantatge de ser feta d'espardenya la sola, que es... no es cansaven, no arribaven tant cansats el vespre, eh?, usant això que no usant sabates que... arribaven morts.

Aquestes sabates eren fetes a fora d'Hospitalet, però.

Espardenyes, eren espardenyes.

Sí.

Sí, en deien, ja et dic, de cambrer, per això... però eren fetes de fàbrica.

De fàbrica, ja.

Sí. Això ja el meu pare... sí, que sí que si hagués volgut hagués fet, però ja no dona... donava la pena fer-ho.

Mm. I... i aquestes fàbriques que feien, per exemple, aquestes espardenyes de cambrer, que eren d'aquí catalanes o eren més aviat de per la zona de València, Castelló...? Se'n recorda?

Sí, bé, és que l'espardenya que no fèiem nosaltres manual, generalment venia de Castelló.

Ahà.

Sí.

Perquè allà tenen més tradició?

Perquè allà... sí, el calçat sempre ha sigut el punt central, és... ha sigut la província de Castelló.

Ahà, molt bé.

(Tall a la gravació)

Poso(?).

També es feien espardenyes que eren més dedicades als mossos d'esquadra, perquè era una espardenya com la del tipus pagès però amb moltes més cintes i diferent manera de... d'encintar-les, oi?, li donàvem una altra classe de... de forma. I aquestes espardenyes... que costaven molt d'encintar, hi havia molta feina en encintar...

Ahà.

...perquè... eren moltes tires de (?)... de... de veta!

Ahà.

Però mira, els mossos d'esquadra les portaven amb... i... amb la... Com ho diríem, això? Que...

Encara avui en dia?

No, no, que... precisament l'espardenya era el calçat que s'havia de portar, eh?, als actes oficials que havien de... que els mossos d'esquadra havien de presidir, diguéssim.

O sigui, sempre que van de gala...?

Quan anaven de gala havien d'anar amb espadenyes.

I encara avui en dia, em sembla.

Nno ho sé, perquè... fa temps que no n'he vist un, de mosso d'esquadra, però...

Les vetes de l'espadenya de mosso d'esquadra són sempre negres, però.

Sí, sempre.

Mm, perfecte.

(Tall a la gravació)

Però suposo que... que les espadenyes van tenir un moment d'auge...

Sí.

...en que van ser molt utilitzades, però això va anar(?) canviant...

Sí, perquè, com sol passar sempre, el temps ho va arraconant, perquè... les modes varien i llavors doncs les espadenyes anaven essent substituïdes per altres tipus de calçat, més industrials, com... les cèlebres vambes, que encara avui en dia persisteixen.

I les vambes van arraconar quasi definitivament, les espadenyes...

Definitiu, sí. Bé, ara només se'n fan d'aquestes... d'artesanía.

Ahà.

I hi ha alguns, com la(?) de(?) Barcelona, que hi ha al carrer Avinyó, que hi ha la Unió *Alpargatera*, que allà encara no fa uns anys, encara en feien d'aquestes de... d'artesanía, molt...

Mm.

...molt boniques, que tenen un art(?)... costen molt de fer i doncs són molt boniques, però...

Molt bé.

(Talla a la gravació)

I això ho poses allà on creus tu que (??)?

Sí. Perquè... o sigui, estem al carrer Miquel Romeu, aquí hi esteu molts anys, la família...

Sí, sí.

...però arriba un moment en què hi ha un canvi d'ubicació.

Sí,...

Passeu...

...que vam anar... que vam anar a parar a la cantonada del carrer Sant Josep amb Prat de la Riba.

També mantenint l'estructura de les dues botigues.

Sí.

Una dedicada...

Sí, sí.

...a barberia, i l'altra dedicada...

...i l'altra a l'espardenyeria... a l'espardenyeria.

I això que m'explicava ara, doncs que clar, el temps, a banda de fer que s'introdueixin nous productes, també fa altres coses.

Mm, Mm.

El seu pare es va fer gran...

Sí.

...i va morir, em diu, que a l'any 50.

A l'any 50, sí, el 1950.

I llavors vostè una mica va prendre el relleu.

Sí, vaig prendre el relleu, eh?, i... però, anant-lo ja... perquè ja t'explicaré tal i com va ser.

Sí.

Ara(?) tu em diràs com vols que d'allò. Jo, en morir-se mon pare, és clar, hi havia clients que venien expressament per aquestes que fèiem nosaltres a mà.

Clar.

I a molts que les fèiem al seu gust, que volien... més tapades, més...

Mm.

...tapades, eh?, d'aquestes de pinxo, que havies de fer la lona més petita, eh?, totes aquestes coses. I... això no ho poden fer a la fàbrica, que a la fàbrica les fan totes igual.

Clar.

M'entens? Bé. Llavors vaig dir: "Bé, m'haig de posar jo a fer anar-lo(?)". Bé, com que estones, entre setmana, perquè llavors era diferent d'ara. Abans el barber era... la feina era dissabte i diumenge,...

Sí.

...que treballàvem els diumenges també, el matí, oi?

Ahà.

Doncs allò era la... el dissabte una feinada que... que d'això! I en canvi entre setmana hi havia moltes estones que no... que... que no tenies feina, oi? Com que jo també tenia dependent, doncs anar(?)... a estones, doncs que només havia d'entrar a l'altra... a l'altra habitació, doncs ja... ja em posava a fer-ho, jo.

Sí.

Però és clar, vaig veure que això no podia ser: Primer, ja em dit que això necessita molta força i molta d'allò...

Clar.

...i jo necessitava tenir un pols per la barberia,...

Clar.

...amb(?) navalla, perquè... he...

Sí, sí.

...la gràcia és saber passar la navalla bé,...

Sí.

...m'entens? I d'això. I llavors vaig pensar: "Bé...". I llavors saber d'un... d'un espardenyer a Barcelona, eh?, que s'hi dedicava. És clar que a mi em costaven més cares i jo no hi guanyava tants calers, perquè veuràs (???), però aquell home em feia les... aquestes que... que eren especials, com si diguéssim, no?

Sí.

I... i és clar, llavors ja vaig deixar-ho, ja només anava a buscar... bé, jo li encomanava tantes de tal número, tantes de tal altre, d'aquest tipus, d'aquell altre. Bé. I llavors les anava a buscar, oi?, i... i així vaig anar continuant.

O sigui que vostè es a especialitzar més amb el... amb la barberia?

(?) jo... jo només (?)... Sí, la meva d'allò...

Amb la barberia.

...allò és com... Com t'ho diré, jo? Com... com un complement.

Clar. Sí, sí, sí.

Era un complement! La meva professió és la... la de barber.

D'acord, d'acord.

La de barber.

D'acord. Esperí's.

(Tall a la gravació)

...que amb el temps... tots ens fem grans; suposo que el seu pare també es va fer gran. Una mica... quan va ser que vostè va prendre el relleu en el negoci familiar?

Doncs mira, ho vaig haver de fer quan el es va morir. Llavors vaig haver de fer jo el que feia ell. Com que jo treballava de barber, que és la meva professió, doncs llavors... i estava al costat de l'espardenyeria, llavors vaig fer... fer, jo, el que ell va deixar de fer.

Mm.

Em vaig haver de posar al seu lloc. I llavors els encàrrecs que jo tenia dels clients, és el que jo vaig haver de continuar fent.

Mm.

(Tall a la gravació)

(?).

Bé, senyor Minoves, doncs moltíssimes gràcies. Li agraeixo molt tot el que m'ha explicat...

Mm, i jo content de poder-la servir amb el que sigui.

Moltíssimes gràcies, eh? bona tarda.

